

Sygn. akt V ACa 104/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 czerwca 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach V Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący :	SSA Tomasz Pidzik
Sędziowie :	SA Zofia Kołaczyk (spr.) SA Urszula Bożałkińska
Protokolant :	Barbara Knop

po rozpoznaniu w dniu 26 czerwca 2014 r. w Katowicach

na rozprawie

sprawy z powództwa (...) Spółki Akcyjnej w S.

przeciwko (...) Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w B.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach

z dnia 7 czerwca 2013 r., sygn. akt XIV GC 305/12

- zmienia zaskarżony wyrok w punktach 1, 2 i 4 w ten sposób, że powództwo oddala i zasądza od powódki na rzecz pozwanej kwotę 3.617 (trzy tysiące sześćset siedemnaście) złotych tytułem kosztów procesu;
- zasądza od powódki na rzecz pozwanej kwotę 8.682 (osiem tysięcy sześćset osiemdziesiąt dwa) złote tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt V ACa 104/14

UZASADNIENIE

Powódka (...) Spółka Akcyjna w S. wniosła o zasądzenie od pozwanej (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w B. kwoty 156.984,73 zł z ustawowymi odsetkami od kwot i dat w pozwie wskazanych.

Nakazem zapłaty w postępowaniu upominawczym z dnia 8 lutego 2012 r., sygn. akt XIV GNc 49/12/9 Sąd Okręgowy uwzględnił żądanie powódki w całości.

W sprzeciwie od nakazu zapłaty pozwana wniosła o oddalenie powództwa, a ponadto o zawieszenie postępowania do czasu prawomocnego zakończenia sprawy z powództwa (...) Sp. z o.o. przeciwko (...) Sp. z o.o., toczącej się pod sygn. akt XIV GC 10/12/10.

Po przeprowadzeniu postępowania dowodowego Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

T. S. w dniu 13 września 2011 r. został powołany na stanowisko prezesa zarządu (...) Sp. z o.o. w następstwie sprzedaży 85% akcji tej spółki przez Ministerstwo Skarbu Państwa.

Powódka otrzymywała od (...) Sp. z o.o. wykaz podmiotów, od których miała kupić surowiec w celu jego odprzedaży firmie (...). Towar był kupowany we wskazanych firmach i dostawcy dostarczali go do (...) Sp. z o.o., co było potwierdzane przez odpowiednie służby (...) Sp. z o.o. i na tej podstawie powódka wystawiała faktury. Między powódką a (...) Sp. z o.o. zostało zawartych kilka umów dotyczących zakupu włókna poliestrowego, które zostały przez powódkę wykonane, zaś dostawa włókien została potwierdzona dokumentami. Faktury wystawione przez powódkę zostały rozliczone w deklaracjach VAT, były zatwierdzone merytorycznie przez upoważnione osoby w (...) Sp. z o.o. Podstawą zatwierdzenia merytorycznego faktur były dokumenty PZ wystawione przez magazyniera, które potwierdzały, że towar został przyjęty do magazynu. Na dzień odwołania J. K. z funkcji prezesa zarządu (...) Sp. z o.o., jak również co najmniej do końca listopada 2011r. saldo między powódką a (...) Sp. z o.o. nie było sporne, zaś dostawy nie były kwestionowane. System stosowany w (...) Sp. z o.o. łączył wartość faktury z wartością odpowiedniego dokumentu PZ, stąd niemożliwe było merytoryczne zatwierdzenie faktur bez sprawdzenia tych dokumentów. Nie było też zwrotów towarów czy reklamacji. Przyczyną, dla której powódka kupowała towary dla (...) sp. z o.o. była katastrofalna sytuacja finansowa tej spółki, która miała wstrzymane dostawy surowca od dostawców. Dnia 26 września 2011 r. nowy zarząd (...) Sp. z o.o. uznał wierzytelności wobec powódki, w tym dotyczące kwoty dochodzonej pozewem z tytułu dostaw surowców do produkcji, w wysokości 156.984,73 zł. (...) Sp. z o.o. nie zapłaciła żadnej części wierzytelności dochodzonych w niniejszej sprawie. Jedynie część z tych wierzytelności zostało wyegzekwowanych od pozwanej, na podstawie wydanego w niniejszej sprawie nakazu zapłaty.

Powódka kupowała towar dla B. Sp. o.o. m.in. od (...) S.A. w S.. Firma ta wstrzymała sprzedaż z powodu problemów finansowych (...) Sp. z o.o. i wtedy towar ten kupowała powódka.

Firma (...) Sp. z o.o. w A. w 2011 roku dostarczyła przedzę zamówioną przez powódkę do firmy (...) Sp. z o.o., co wynika z dokumentów tej firmy.

Na podstawie umowy z dnia 9 maja 2011 r. powódka zobowiązała się do przeniesienia na (...) Sp. z o.o. własności oraz wydania włókna (...) w ilości 10.710 t, a (...) Sp. z o.o. zobowiązała się towar odebrać i zapłacić powódce kwotę 67.953,15 zł.

Na podstawie umowy z dnia 14 czerwca 2011 r. powódka zobowiązała się do przeniesienia na (...) Sp. z o.o. własności oraz wydania włókna poliestrowego regenerowanego 6D/64 w ilości 23.225 t, a (...) Sp. z o.o. zobowiązała się towar odebrać i zapłacić powódce kwotę 161.010,78 zł, przy czym ilość włókna została następnie zmniejszona do 18 425 t, zaś cena do kwoty 129.203,51 zł.

Na podstawie umowy z dnia 29 lipca 2011r. powódka zobowiązała się do przeniesienia na (...) Sp. z o.o. własności oraz wydania włókna (...) w ilości 8.000 kg, a (...) Sp. z o.o. zobowiązała się towar odebrać i zapłacić powódce kwotę 57.072 zł.

Zapłata ceny sprzedaży, wynikającej z wszystkich trzech wyżej wymienionych umów została ważnie poręczona przez pozwaną.

Czyniąc powyższe ustalenia Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Roszczenie powódki w części zasądzonej jest uzasadnione.

Brak było jednocześnie podstaw do uwzględnienia wniosku pozwanej o zawieszenie postępowania na podstawie art. 177 § 1 pkt 1 k.p.c. do czasu prawomocnego rozstrzygnięcia sprawy sygn. akt XIV GC 10/12/10. Orzeczenie w sprawie sygn. akt XIV GC 10/12/10 nie miało bowiem charakteru prejudycjalnego, Sąd w niniejszej sprawie był uprawniony do dokonania samodzielnych ustaleń. Należy zwrócić uwagę, iż oddalenie powództwa, nawet prawomocne, w sprawie przeciwko dłużnikowi głównemu z powodu nieudowodnienia roszczenia nie wyklucza uwzględnienia powództwa w postępowaniu przeciwko poręczycielowi, o ile w tym postępowaniu powódka istnienie roszczenia przeciwko dłużnikowi głównemu udowodni.

Odnośnie zarzutów pozwanej, jakoby pozwana poręczała za dług przyszły należy zważyć, iż zobowiązanie pozwanej do zapłaty kwot wskazanych w trzech wyżej wymienionych umowach nie stanowi poręczenia za dług przyszły. Wszystkie trzy umowy zawierały wskazanie zarówno przedmiotu sprzedaży, jak ceny, a zatem elementów przedmiotowo istotnych umowy sprzedaży, wymienionych w treści art. 535 k.c. Fakt, iż roszczenia o zapłatę ceny nie były w chwili zawarcia umowy sprzedaży wymagalne nie oznacza, iż roszczenie powódki o zapłatę ceny miało po stronie przeciwnej charakter długu przyszłego. Długiem przyszłym jest bowiem takie zobowiązanie, które w chwili udzielenia poręczenia jeszcze nie istnieje i dopiero w przyszłości będzie można określić, czy powstało. Zobowiązanie, które już powstało, nawet, jeśli nie nadszedł jeszcze termin spełnienia świadczenia, nie jest długiem przyszłym w rozumieniu art. 878 § 1 k.c. Także stosując wykładnię celowościową powołanego przepisu nie sposób dojść do innych wniosków. Jego oczywistym celem było wszak uchronienie poręczyciela od odpowiedzialności za zobowiązanie, którego wysokości w chwili poręczania nie mógł znać. W niniejszej sprawie tak określona potrzeba ochrony pozwanej nie zaistniała.

Nawet, gdyby uznać, iż pozwana poręczyła za dług przyszły (co, jak wyżej wykazano, nie miało miejsca), należałoby uznać, iż poręczenie jest ważne, albowiem wskazanie w treści oświadczeń o poręczeniu cen sprzedaży stanowi wskazanie z góry oznaczonej wysokości długu, za który pozwana odpowiada.

Poręczenie ma charakter umowy, jednakże oświadczenie poręczyciela – zgodnie z treścią art. 876 § 2 k.c. - powinno być pod rygorem nieważności złożone na piśmie. W niniejszej sprawie oświadczenia o poręczeniu zostały złożone w formie pisemnej. Z kolei już z samego faktu, iż powódka załączyła oświadczenia do pozwu wynika, iż pisemne oświadczenia pozwanej do niej dotarły i co najmniej je przyjęła, a to jest wystarczające dla uznania umowy za zawartą.

Z tych wszystkich względów poręczenia pozwanej należało uznać za ważne i stanowiące podstawę jej odpowiedzialności za poręczony dług.

W sytuacji zatem ważności poręczeń i wykazanej w przeprowadzonym w niniejszej sprawie postępowaniu dowodowym bezzasadności złożonego z daleko idącej ostrożności procesowej zarzutu co do zakwestionowania przez (...) Sp. z o.o. zasadności kwot dochodzonych od pozwanej w niniejszym postępowaniu, roszczenie powódki należało uznać za uzasadnione, z wyjątkiem części, w której nastąpiła skuteczna egzekucja należności powódki na podstawie wydanego w niniejszej sprawie nakazu zapłaty. W tej części powódka jednakże cofnęła pozew, co stanowiło podstawę umorzenia postępowania w tym zakresie.

Pozwana, którą w tym zakresie obciąża ciężar dowodu, nie złożyła w niniejszej sprawie dowodów zapłaty dochodzonego pozvem roszczenia przez dłużnika głównego w jakiegokolwiek części. Stąd Sąd przyjął, iż na dzień wydania wyroku odpowiada ona na podstawie poręczenia za całość zobowiązania dochodzonego niniejszym pozvem, za wyjątkiem części, która została już wyegzekwowana od niej przez powódkę na podstawie wydanego w niniejszej sprawie nakazu zapłaty.

Od powyższego wyroku wniosła apelację pozwana zaskarżając go w części uwzględniającej powództwo, tj. w zakresie objętym punktem 1, 2 oraz 4 zarzucając:

1. naruszenie prawa materialnego:

a) art. 876 k.c. i art. 878 k.c. poprzez ich niewłaściwe zastosowanie i uznanie, iż strona pozwana dokonała skutecznego poręczenia za zobowiązania spółki (...) sp. z o.o. względem strony powodowej pomimo tego, iż zebrany w niniejszej

sprawie materiał dowodowy uzasadniał przyjęcie stanowiska, iż strona pozwana dokonała co najwyżej poręczenia za dług przyszły, stąd też dla jego skuteczności konieczne było wskazanie z góry określonej maksymalnej kwoty poręczenia, a tym samym wobec braku takiego wskazania nie sposób uznać, iż strona pozwana dokonała skutecznego poręczenia za zobowiązania spółki (...) sp. z o.o.;

b) art. 879 § 1 k.c. poprzez jego niezastosowanie i przyjęcie, iż strona pozwana, jako poręczyciel, może odpowiadać za zobowiązania dłużnika pierwotnego bez względu na kierunek orzekania w postępowaniu sądowym, w którym występuje dłużnik pierwotny i wierzyciel, kiedy to wedle powyższego przepisu o zakresie zobowiązania poręczyciela rozstrzyga każdorazowy zakres zobowiązania dłużnika;

2. naruszenie przepisów postępowania cywilnego:

a) art. 233 § 1 k.p.c. poprzez błędne ustalenie stanu faktycznego i wyprowadzenie z materiału dowodowego wniosków z niego nie wynikających, tj. przez przyjęcie, że pomiędzy stroną powodową, a spółką (...) sp. z o.o. doszło do transakcji sprzedaży towarów, że spółka (...) sp. z o.o. odebrała towary od strony powodowej i winna za nie uiścić cenę, kiedy to takich wniosków z zebranego materiału dowodowego nie sposób wyinterpretować;

b) art. 233 § 1 k.p.c. przez błędną ocenę materiału dowodowego, a mianowicie uznanie zeznań świadków J. K. oraz A. W. za wiarygodne, pomimo tego, że okoliczności zaistniałe w niniejszej sprawie wskazują, iż Sąd winien odmówić wiarygodności tymże zeznań, a nadto odmowę wiarygodności dowodu z zeznań świadka T. S., pomimo tego, iż brak było ku temu podstaw;

c) art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 6 k.c. poprzez obarczenie strony pozwanej ciężarem dowodowym w zakresie wykazania nieistnienia zobowiązania głównego oraz obciążenie strony pozwanej negatywnymi konsekwencjami skutków dowodowych wynikających z takiego rozłożenia ciężaru dowodu, kiedy to strona pozwana nie miała faktycznej możliwości dodatkowego wykazania braku istnienia zobowiązania głównego;

d) art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 129 § 4 k.p.c. poprzez przyjęcie, iż spółka (...) sp. z o.o. złożyła skutecznie oświadczenie o uznaniu długu wobec strony powodowej, kiedy to taka okoliczność nie wynika z zebranego materiału dowodowego, a zwłaszcza z dokumentu z dnia 26 września 2011 r., który pomimo zobowiązania ze strony Sądu nie został przedstawiony przez stronę powodową w oryginale;

e) art. 253 k.p.c. poprzez przyjęcie, iż to strona pozwana winna wykazać, iż dokument z dnia 26 września 2011 r., stanowiący rzekome oświadczenie spółki (...) sp. z o.o. o uznaniu długu, jest nieprawdziwy, kiedy to zgodnie z powyższą normą ciężar udowodnienia prawdziwości powyższego dokumentu spoczywał na stronie powodowej, jako na stronie, która miała zamiar z przedmiotowego dokumentu skorzystać;

f) art. 177 § 1 pkt 1 k.p.c. poprzez jego niezastosowanie i niezawieszenie niniejszego postępowania do czasu rozstrzygnięcia postępowania sądowego w sprawie z powództwa (...) S.A. przeciwko (...) sp. z o.o., które toczyło się przed Sądem Okręgowym w Katowicach, Wydział XIV Gospodarczy pod sygn. akt XIV GC 10/12/10, kiedy to okoliczności niniejszej sprawy uzasadniały zawieszenie postępowania.

Podnosząc powyższe zarzuty pozwana wniosła o:

1. zmianę zaskarżonego wyroku w części poprzez oddalenie powództwa co do kwoty wskazanej w punkcie I i II oraz zasądzenie na rzecz strony pozwanej od strony powodowej kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych;

2. zasądzenie od strony powodowej na rzecz strony pozwanej kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych,

ewentualnie w przypadku, gdyby Sąd uznał, że sprawa nie została rozpoznana co do istoty przez Sąd I instancji:

3. uchylenie zaskarżonego wyroku w powyższym zakresie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji wraz z rozstrzygnięciem o kosztach postępowania apelacyjnego.

Strona pozwana w piśmie procesowym z dnia 31.03.2014 r. poinformowała Sąd Apelacyjny, że wyrok Sądu Okręgowego w Katowicach, Wydział XIV GC 10/12 uprawomocnił się, albowiem wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 27 stycznia 2014 r. (sygn. akt V ACa 607/13) apelacje obu stron zostały oddalone.

W ocenie strony pozwanej oba wyroki mają wpływ na ocenę zasadności roszczenia strony powodowej dochodzonego w ramach niniejszego postępowania, w tym na ustalenie oraz ocenę zaistniałych okoliczności faktycznych i prawnych, a to oznacza, że strona pozwana wnosząc o dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach w sprawie V ACa 607/13 podniosła równocześnie zarzut z art. 365 § 1 k.p.c. mocy wiążącej prawomocnego orzeczenia.

Na rozprawie apelacyjnej w dniu 26 czerwca 2014 r. Sąd Apelacyjny dopuścił dowód z dokumentów z akt XIV GC 10/12 Sądu Okręgowego w Katowicach, a rozpoznając apelację pozwanej zważył, co następuje:

W stanie faktycznym sprawy w pierwszej kolejności należy odnieść się do zarzutów naruszenia prawa procesowego, ponieważ prawidłowość zastosowania prawa materialnego może być rozważana dopiero po stwierdzeniu, że w toku właściwie przeprowadzonego postępowania dokonano ustaleń zezwalających na zastosowanie norm prawa materialnego.

Jednocześnie najdalej idący zarzut procesowy dotyczący mocy wiążącej prawomocnego wyroku (art. 365 § 1 k.p.c.), wymagał poczynienia dodatkowych ustaleń faktycznych i są one następujące:

Wyrokiem z dnia 18 lutego 2013 r. (sygn. akt XIV GC 10/12) w sprawie z powództwa (...) Spółki Akcyjnej w S. przeciwko (...) Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w B. o zapłatę Sąd Okręgowy w Katowicach zasądził od pozwanej na rzecz powódki kwotę 32.655,23 zł z odsetkami od kwot i dat wskazanych w punkcie I 1) wyroku, oraz odsetki w wysokości ustawowej od kwot i dat wskazanych w punkcie I 2) wyroku, umorzył postępowanie w zakresie kwoty 25.039,83 zł oraz oddalił powództwo w pozostałej części.

Z ustaleń Sądu Okręgowego wynikało jednocześnie, że powódka dochodziła od pozwanej spółki z o.o. (...) kwoty 197.126,39 zł obejmującej należność powódki za sprzedane pozwanej włókno poliestrowe regenerowane 6D/64 od pozwanej jako poręczyciela, tożsame z dotychczasowymi w niniejszym sporze, energię elektryczną i ustawowe odsetki za opóźnienie w zapłacie należności głównej.

Oddalenie powództwa dotyczyło części należności z umów sprzedaży włókna poliestrowego. W ocenie Sądu Okręgowego według umów sprzedaży dostawa włókna poliestrowego regenerowanego miała odbywać się na podstawie zamówień składanych przez pozwaną. Powódka nie przedłożyła jednakże przy pozwie dowodów wykonania umów sprzedaży z dnia 14 czerwca 2011 r. i z dnia 29 lipca 2011 r. Nie przedstawiła ani zamówień pozwanej, ani dowodu wydania pozwanej włókna objętego fakturami nr (...), ani nawet dowodu doręczenia pozwanej tych faktur. W tej sytuacji Sąd Okręgowy uznał za wiarygodne oświadczenie pozwanej, że włókna objętego przedmiotowymi fakturami pozwana ani nie zamawiała, ani nie otrzymała w konsekwencji tego stanowiska Sąd Okręgowy uznał powództwo w części obejmującej zapłatę należności objętych tymi fakturami za bezpodstawne.

Faktury VAT (...) z 18.05.2011 r. (k. 26) dotyczyła umowa sprzedaży z 9.05.2011 r. obejmująca włókna o cenie brutto 67.953,15 zł (k. 27) i poręczeniu do maksymalnie tej kwoty pochodzącym z daty zawarcia umowy tj. 9.05.2011 r. (k. 30). Co do tej faktury orzekając w sprawie z powództwa wytoczonemu przeciwko dłużnikowi głównemu w/w wyrokiem Sąd Okręgowy stwierdził jednocześnie, że wystawiona przez powódkę na podstawie umowy sprzedaży włókna z 9.05.2011 r. została rozliczona w całości.

Przedmiotowych faktur dotyczyło również żądanie pozwu w niniejszej sprawie obejmujące należności z tytułu realizacji umów, a to z 29 lipca 2011 r. (k. 17) przy cenie włókna brutto 57.072 zł i poręczeniu do tej kwoty, jako

maksymalnej, pochodzącym również z 29.07.2011 r. (k. 20) i umowy sprzedaży z 14 czerwca 201 r. (k. 22) dotyczącej włókna(...) o cenie brutto 161.010,78 zł z poręczeniem do tej maksymalnej kwoty należności powódki (k. 25).

Sąd Apelacyjny w Katowicach oddalając w dniu 27 stycznia 2014 r. obie apelacje od wyroku Sądu Okręgowego z 18 lutego 2013 r., sygn. XIV GC 10/12 wyrokiem wydanym w sprawie V ACa 607/13 podzielił stanowisko Sądu Okręgowego, co do tego, że powódka przy pozwie, ani przy pierwszym piśmie procesowym nie przedłożyła żadnych dowodów wykonania umów zawartych w ramach ramowych umów sprzedaży z 14.06.2011 r. i 29.07.2011 r. zgodnie z rzekomymi zamówieniami pozwanej. Nie przedstawiła ani zamówienia pozwanej, ani dowodu wydania pozwanej włókna objętego fakturami – z których należności objęte są sporem – nr (...), nr (...), nr (...) i nr (...). Nie przedłożyła dowodów doręczenia pozwanej w/w faktur, nie przedłożyła oryginału pisma z 26.09.2011 r., pomimo żądania pozwanej przedłożenia oryginału tegoż pisma. Również i dowody z oświadczeń podmiotów współpracujących z powódką – poddane ocenie Sądu Apelacyjnego – nie potwierdziły dostaw włókna przez powódkę pozwanej, z którymi to dowodami należałoby wiązać należności z faktur VAT nr (...) łączonych przez powódkę z umowami zawartymi przez strony 14.06.2011 r. i 29.07.2011 r.

Poczynione w sprawie ustalenia ostatecznie nie dały podstawy, zdaniem Sądu Apelacyjnego, do przyjęcia zasadności apelacji powódki i ta jako bezzasadna podlegała uchyleniu w oparciu o art. 385 k.p.c.

W związku z powyższym zarówno Sąd Okręgowy, jak i Sąd Apelacyjny w/w nie potwierdziły istnienia zobowiązania strony pozwanej jako dłużnika głównego co do należności z faktur VAT wskazanych wyżej, jak i istnienia niezaspokojonego zobowiązania z faktury VAT (...) z 18.05.2011 r., której dotyczyła umowa sprzedaży z 9.05.2011 r. dotycząca włókna o cenie brutto 67.953,15 zł, która to należność objęta była poręczeniem z 9.05.2011 r. maksymalnie do tej kwoty, a to wobec zaspokojenia tej ostatniej należności przez dłużnika głównego.

Poczynione wyżej, dodatkowe ustalenia nakazują, dokonać rozważenia co do art. 365 k.p.c. i są one następujące:

W orzecznictwie Sądu Najwyższego, zwłaszcza w ostatnim okresie czasu zasadnie podkreśla się, że podstawowym celem powyższej regulacji jest zapewnienie orzeczeniom prawomocnym formalnie cech niewzruszalności i stabilności w celu uniemożliwienia ich wzruszenia i zapewnienia należytej ochrony prawnej zawartym w nich rozstrzygnięciom.

Ochrona taka nie byłaby zapewniona, gdyby możliwe było kwestionowanie np. z powołaniem się na zasadę niezawisłości przez dowolne osoby, organizację państwa i instytucje, stanu prawnego ukształtowanego korzystnie dla ubiegającego się o ochronę prawną przez prawomocne orzeczenie sądowe. Ustawodawca wprowadzając w art. 365 § 1 k.p.c. zasadę mocy wiążącej prawomocnego wyroku, wyraził jednoznaczną wolę przyznania jej – w określonych sytuacjach pierwszeństwa przed zasadą niezawisłości, gdy z mocy wiążącej korzysta każdy prawomocny wyrok, także wadliwy i mimo wadliwości wywołuje on skutki prawne również w innych sprawach sądowych, albowiem utrwalenie stanu, wynikającego z wadliwego wyroku nie jest czymś wyjątkowym, choć co do zasady mocą wiążącą i powagą rzeczy osądzonej objęta jest jedynie sentencja wyroku, a nie jej uzasadnienie, to zarówno w orzecznictwie, jak i doktrynie trafnie zwraca się uwagę, że powaga rzeczy osądzonej rozciąga się również na motywy wyroku w takich granicach, w jakich stanowią one konieczne uzupełnienie rozstrzygnięcia, niezbędne do określenia jego zakresu. I tak, w szczególności, powagą rzeczy osądzonej mogą być objęte ustalenia faktyczne w takim zakresie, w jakim indywidualizują one sentencję rozstrzygnięcia o przedmiocie sporu i w jakim określają one istotę danego stosunku prawnego, przy czym chodzi tylko o elementy uzasadnienia dotyczące rozstrzygnięcia, co do istoty sprawy, w których sąd wypowiedział się w sposób stanowczy o żądaniu. Związanie sądu w innej sprawie ustaleniami prawomocnego orzeczenia dotyczy zatem tylko tego materiału procesowego, który odnosi się do podstawy faktycznej w zakresie hipotezy normy materialnoprawnej zastosowanej przez sąd. W związku z tym w sytuacji, gdy zachodzi związanie prawomocnym orzeczeniem sądu i ustaleniami faktycznymi, które legły u jego podstaw, niedopuszczalne jest w innej sprawie o innym przedmiocie dokonywanie ustaleń i ocen prawnych sprzecznych z prawomocnie osądzoną sprawą.

Rozstrzygnięcie zawarte w prawomocnym orzeczeniu stwarza stan prawny taki, jaki z niego wynika, a zatem w kolejnym postępowaniu, w którym pojawi się ta sama kwestia, nie może być ona już ponownie badana. Związanie orzeczeniem oznacza więc zakaz dokonywania ustaleń sprzecznych z uprzednio osądzoną kwestią, a nawet

niedopuszczalność prowadzenia w tym zakresie postępowania dowodowego (porównaj: wyroki Sądu Najwyższego z 16 maja 2013 r., IV CSK 624/12, LEX nr 1353259, z 6 marca 2014 r., V CSK 202/13, LEX nr 1446456, czy z 11 lutego 2014 r., I UK 329/13).

W przypadku, gdy kwestia związania prawomocnym orzeczeniem jawi się, jak w stanie faktycznym sprawy na etapie postępowania apelacyjnego, zasada mocy wiążącej prawomocnego wyroku oddalającego powództwo decyduje o tym, że sąd odwoławczy nie może przyjąć za własne ustaleń faktycznych sądu pierwszej instancji, gdy uwzględnił on powództwo oraz podzielić jego wniosków prawnych. W tej sytuacji wyrok sądu odwoławczego z uwagi na moc wiążącą prawomocnego orzeczenia oddalającego powództwo skierowane przeciwko dłużnikowi głównemu, a dotyczące tych samych roszczeń, musi przybrać postać wyroku reformatoryjnego, zmieniającego wyrok sądu pierwszej instancji w kierunku oddalającym powództwo bez względu na zasadność zarzutów podniesionych w apelacji pozwanego, a to w sytuacji braku podstaw odpowiedzialności pozwanego dłużnika głównego, gdy tych samych wierzytelności powoda dotyczy postępowanie przeciwko poręczycielowi cywilnemu, czyli dłużnikowi akcesoryjnemu. Istnieje zatem związanie sądu w innej sprawie ustaleniami prawomocnego orzeczenia co do materiału procesowego, który odnosi się do podstawy faktycznej w zakresie normy materialnoprawnej zastosowanej przez sąd, jako że o zakresie zobowiązania poręczyciela rozstrzyga każdorazowy zakres zobowiązania dłużnika, jak stanowi art. 879 § 1 k.c. Poręczenie z racji swego akcesoryjnego charakteru istnieje dopóty, dopóki istnieje zobowiązanie główne i w granicach tego zobowiązania (por. wyrok Sądu Najwyższego z 12 kwietnia 2000 r., IV CKN 17/00, LEX nr 530724). W przypadku zatem braku zobowiązania dłużnika i prawomocnego wyroku oddalającego powództwo wytoczone przeciwko niemu nie może być mowy o uwzględnieniu powództwa przeciwko poręczycielowi w odniesieniu do tego samego długu (por. wyrok Sądu Najwyższego z 5 listopada 2008 r., I CSK 204/08, LEX nr 484664).

Zasadność zarzutu obrazu art. 879 § 1 k.c. wiązała się jednocześnie z przyjęciem przez Sąd Apelacyjny, że pozwany był poręczycielem za dług przyszły, co wynikało zresztą z dodatkowych ustaleń faktycznych poczynionych w związku również z tą kwestią.

Wskazano w nich, że wszystkie poręczenia umów ramowych, z 14 czerwca 2011 r., 29 lipca 2011 r. i z 9 maja 2011 r. dotyczyły długu przyszłego wywodzącego się z tych umów i wskazywały kwotę brutto, do wysokości której poręczono. Spełniały zatem wymogi z art. 878 § 1 k.c., co przyjęto dokonując wykładni treści przedmiotowych poręczeń. Jak wskazuje się w orzecznictwie treść art. 878 § 1 k.c. nie daje podstaw do tego, aby można poręczenia za dług przyszły uzależniać od określenia tego długu w postaci wskazanej w poręczeniu kwoty. Przepis ten wymaga tylko, aby dług przyszły, za który się poręcza, był określony. Dług będzie można za taki uznać, gdy wykładnia woli poręczyciela, dokonana z uwzględnieniem zasad przewidzianych w art. 65 k.c. pozwala na jednoznaczne wskazanie jaki jest zakres długu, a tym samym zakres zobowiązania poręczyciela. Nie zawsze musi to być jednoznaczne ze wskazaniem wysokości świadczenia pieniężnego, gdyż w momencie poręczenia nie da się go precyzyjnie określić, albowiem w tej dacie na dłużniku głównym nie ciążył jeszcze obowiązek świadczenia z zawartej umowy ramowej, stąd o powstaniu wierzytelności miała decydować realizacja stanu faktycznego. W rozumieniu przepisu art. 878 k.c. długiem przyszłym jest bowiem dług, który nie istnieje jeszcze w chwili zawarcia umowy poręczenia i gdy dłużnik główny nie jest zobowiązany do oznaczonego pod względem treści i przedmiotu świadczenia (por. wyroki Sądu Najwyższego z 19 września 2002 r., II CKN 1052/00, Pr. Bankowe 2003/6/13, z 21 października 2004 r., V CK 124/04, Pr. Bankowe 2005/5/10, z 26 września 2007 r., IV CSK 127/07, LEX nr 485872 i z 11 grudnia 2009 r., V CSK 215/09, LEX nr 688050). Istotę wierzytelności przyszłej wskazał Sąd Najwyższy w uzasadnieniu uchwały z dnia 19 września 1997 roku, III CZP 45/97 (OSNC 1998 nr 2 poz. 22), wyjaśniając, że właściwość ta może wynikać z warunku lub terminu, z umowy zobowiązującej do zaciągnięcia w przyszłości odrębnego zobowiązania lub z zawarcia umowy, w której o powstaniu wierzytelności będzie decydować realizacja stanu faktycznego (np. wierzytelności o zapłatę z umów wzajemnych rozciągniętych w czasie).

Przyjęcie, że wszystkie poręczenia umów z 14 czerwca 2011 r., z 29 lipca 2011 r. i z 9 maja 2011 r., dotyczyły długu przyszłego, były uprawnione z racji tego, że świadczenia nimi objęte nie były realizowane w dacie zawarcia

umów. Dopiero zaś przyszłe zachowanie powódki wobec dłużnika głównego, zrealizowanie objętych umową dostaw, determinowało powstanie wierzytelności o zapłatę ceny.

Konieczność zmiany wyroku w kierunku oddalenia powództwa była równocześnie konsekwencją regulacji art. 881 k.c., który stanowi, że w braku odmiennego zastrzeżenia poręczyciel jest odpowiedzialny jak współdłużnik solidarny przy brzmieniu art. 375 k.c.

Podkreślenia wymaga, że w doktrynie przeważa stanowisko, zgodnie z którym sformułowanie art. 881 k.c., iż poręczyciel jest odpowiedzialny „jak” współdłużnik solidarny oznacza, że nie jest to właściwa odpowiedzialność solidarna i przepisy o tej solidarności znajdują tu zastosowanie tylko o tyle, o ile nie są sprzeczne z przepisami kodeksu cywilnego normującymi poręczenie i z akcesoryjnym charakterem zobowiązania. Sytuacja poręczyciela nie może być utożsamiana z sytuacją dłużnika solidarnego, co wynika ze sformułowania, że poręczyciel odpowiada jak dłużnik solidarny, nie zaś, że jest dłużnikiem solidarnym. Jest to konsekwencja akcesoryjnej roli poręczenia, którego los w zasadzie zależy od bytu zabezpieczonego zobowiązania głównego i które obejmuje odpowiedzialność poręczyciela za dług cudzy, a nie dług własny.

Z drugiej strony nie ustanowiono w kodeksie cywilnym odrębnej instytucji prawnej od konstrukcji solidarności dłużników, którą można byłoby stosować do tych dłużników, którzy odpowiadają jedynie jak dłużnik solidarny nie posiadając przymiotu takiego dłużnika wynikającego z ustawy lub czynności prawnej, jak stanowi art. 369 k.c.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego zaprezentowany został pogląd, który podziela skład orzekający odnoszący się do możliwości stosowania poszczególnych przepisów o solidarności biernej do sytuacji prawnej podmiotów, które nie są dłużnikami solidarnymi np. do dłużników zobowiązanych do świadczenia niepodzielnego lub poręczycieli, którzy odpowiadają tylko „jak dłużnicy solidarni”. Wskazuje się przy tym na zastosowanie regulacji art. 366 k.c., 374 § 2, k.c., w tym i art. 375 § 2 k.c.

Zgodnie z art. 375 § 2 k.c. wyrok wydany na korzyść jednego z dłużników solidarnych zwalnia współdłużników, jeżeli uwzględnia zarzuty, które są im wszystkim wspólne. Niewątpliwie takim wyrokiem korzystnym jest wyrok oddalający powództwo wobec jednego z dłużników solidarnych wydany przed lub nawet po uzyskaniu przez wierzyciela wyroku zasądającego wobec pozostałych dłużników solidarnych. Zostaje wówczas do ustalenia, czy takie merytoryczne rozstrzygnięcie sądu zapadło w wyniku uwzględnienia zarzutów wspólnych wszystkim dłużnikom solidarnym ze względu na sposób powstania zobowiązania lub treść zobowiązania współzobowiązanych. Takimi zarzutami każdy dłużnik solidarny mógłby bronić się przed roszczeniem wierzyciela, co stanowi wyraz więzi wspólnej łączącej wszystkich dłużników solidarnych i wyrażającej się w zasadzie tzw. reprezentacji działania na korzyść pozostałych dłużników, o czym mowa w art. 371 k.c. Tylko uwzględnienie zarzutów dopuszczalnych, o ile mają charakter wspólny, ma skutek zwalniający innych współdłużników i taka sytuacja dotyczyła pozwanego poręczyciela w niniejszym procesie, gdy prawomocnym wyrokiem oddalono powództwa (wobec nieistnienia zobowiązania) wniesione przeciwko dłużnikowi głównemu. Zasada uwzględniania zarzutów wspólnych miała w tym przypadku także swój aspekt „genetyczny”, gdyż zarzuty wspólne wszystkim dłużnikom mają się pojawiać w ramach tego samego stosunku obligacyjnego (por. wyroki Sądu Najwyższego z 31 sierpnia 1966 r., III CR 226/54, OSNC 1967, nr 4, poz. 72 i z 28 stycznia 2010 r., I CSK 249/09, OSNC 2010, nr 9, poz. 124).

W art. 375 § 2 k.c. nie przesądzono konstrukcji prawnej stosunku obligacyjnego, w ramach którego ma dojść do powstania solidarności dłużników, gdy krąg podmiotów odpowiadających solidarnie wskazanych przez ustawę lub umowę da się określić już w chwili powstania zobowiązania. Da się więc ustalić od razu podmiotową konfigurację takiej odpowiedzialności i kategorię zarzutów wspólnych.

Z uwagi na powyższe, w uwzględnieniu powyższych okoliczności, gdy zbędnym stało się rozważanie zasadności pozostałych zarzutów procesowych apelacji, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok i powództwo oddalił, orzekając o kosztach procesu (obejmujących wynagrodzenie pełnomocnika) na podstawie art. 108 § 1, 98 i 99 k.p.c.

O kosztach postępowania apelacyjnego obejmujących opłatę od apelacji w wysokości 5.982 zł oraz wynagrodzenie pełnomocnika (2.700 zł) orzeczono na podstawie art. 108 § 1, 98 i 99 k.p.c.

D.S.